

De onverwachte ontmoeting van de jonge Arthur Broekaert met Edgar Tinel

Dirck Surdiacourt

Dat dokter Broekaert (1896-1977) een zwak had voor muziek is in Geraardsbergen algemeen geweten. Op warme zomeravonden botsten de klanken van zijn jachthoorn tegen de Oudenbergwand aan. Iedereen bleef stil staan... en luisterde. Een vertrouwd en rustgevend gevoel hing over de stad, een moment dat de Geraardsbergenaars verbond.

Dokter Broekaert ⁽¹⁾ is een veelzijdig figuur. Naast dokter en gynaecoloog is hij musicus, Vlaams protagonist, mecenas, 'letterkundige' en romanticus. In zijn vrije tijd, tussen twee huisbezoeken in schrijft de dokter niet enkel artikelen voor verschillende vaktijdschriften, maar pent hij ook een aantal romans neer, gebaseerd op eigen leven, omgeving en waarnemingen. We kennen van hem werken als *De verrassingen van Stijn*, *het tweedelige Roomdale' Jongelieden*, *Jan Palfijn* waarvoor hij in 1937 de prestigieuze Karel Barbierprijs ⁽²⁾ krijgt, *Pieter Antoon Paeme*, *Gejaagd door de Stuka's*, zijn oorlogsdagboek en nog vele andere kleine en grotere verhalen. In het familiearchief van dr. Broekaert zit ook onuitgegeven werk van hem, zoals de korte verhalen (1910-1912) (eerder vingeroefeningen) uit zijn schooltijd aan het Sint-Catharinacollege. Wanneer Tinel op 28 oktober 1912 overlijdt, amper 58-jaar, is dat voor

Arthur Broekaert

de jonge Broekaert de aanleiding om zijn vroegste ontmoeting met Tinel neer te schrijven ⁽³⁾.

... Een tiental jaren geleden...

Zo begint de jonge Broekaert zijn opstel over zijn onverwachte ontmoeting in 1902 met de Vlaamse pianist en componist Edgar Tinel, in de muziekschool van Geraardsbergen ⁽⁴⁾. Arthur, zo'n zeven, acht jaar is al jong geboeid door de klanken van de piano en volgt er de lessen 'solfège'. Tinel is dan inspecteur van de Belgische muziekscholen en op inspectieronde.

Tinel straalt ontzag uit maar tegelijk boezemt hij angst in. Maar zó was Tinel! Ook anderen typeren de man als een ruwe schors die iedereen schrik aanjaagt! Zonder hem als persoon te willen typeren schrijft het katholieke Aalsterse dagblad *De Volksstem*:

⁽¹⁾ De correcte schrijfwijze van de familienaam is 'Broeckart' met een c. Arthur is de enige in de familie die zijn naam als 'Broekaert' schrijft. We vermoeden dat zijn ontluikende Vlaamsgezindheid hem heeft aangespoord zijn naam te vervaamsen. Zijn opstel dat we als basis gebruikt hebben voor dit korte artikel, dateert van 23 november 1912.

⁽²⁾ De Karel Barbierprijs is een literatuurprijs die sinds 1927 tweejaarlijks wordt toegekend aan een in het Nederlands geschreven historische roman over de Belgische geschiedenis. De prijs is gesticht door dr. Karel Barbier en wordt toegekend door de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde in Gent. Dr. Broekaert heeft zijn werk ingezonden op aanraden van zijn goede vriend Stijn Streuvels.

⁽³⁾ Familiearchief Broeckart. Met dank aan mevrouw Giuditta Riet en meester M. Broeckart. Het document omvat vier pagina's kwarto, recto beschreven en gedateerd op 23 november 1912.

⁽⁴⁾ Edgar Pierre Joseph Tinel (1854-1912).

... Een tiental jaren geleden.

We zaten, een paar dozijn rumoerige bengels, samenge[d]rukt op de lange doorpeuterde banken in de muziekschool: we giechelden onder mekaar en vezelden om 't geen er stond te gebeuren. 't Zou wat zijn dezen keer: immers 't was inspectie⁽⁵⁾ en elk zou op zijn beurt iets ten beste geven om te weten hoever de muze er reeds was binnengedrongen.

De Heeren leeraars wandelden om en weer in hunne zwarte slipjassen en krakende bottines, de handen op den rug, stijfplechtig. Ze wandelden... en wachten. Met een korte snok schoot de deur open; een man trippelde binnen: haastig. De leeraars ontstelden even en seffens, eerbiedig daarrond.

't Was een man met langkrullende Aschgrauwe haren, die hem wild en zorgeloos in den nek slierden: een flikkerend gouden brillen op den ietwat arendsneus, hoekiggebeitelde trek-

ken in 't rimpelend gelaat en oogen; oogen die roerden, gestadig, oogen die vlamden, oogen die dweers door priemden, oogen.... De jongens op de lange banken ontzettenden hevige: dien lang magere driftig ontzagzaaiende man deed hun 't rumoerig hart in de schoenen zinken; ze keken mijde naar de leermeester of, toen effenaar naar dien reus en schuchter rap weer op hun banken: hij was haastig.

"Doe me daar rap ietwat zingen!... Gij daar op d'eerste banke!..." De jongen kreeg een schok en trad uit zijne bank; 't ging moeilijk: de noten versprongen van de lijnen, als vogels in hun kooi; zijn mond opende maar 't bleef hem in de keel zitten van danigen angst...

Toe, ga maar koeien wachten, dat is hier uwe plaats niet!" De jongen zat al in zijn bank te blozen van geluk: hij was er van af.

Toen ging het in een adem allemaal achtereen: de zang, de koren, ... de

viool, ... 't Klavier.

Mijne harte dreunde als een klepel in een klokke en ... "Gij daar!" krijste de stoere stem.

Heere God! 'k Was er aan. De boeken vlogen open in driftige vlucht:.... "hier, die sonatine!" (Mocht ik maar die laatste greep slaan daar alonder). 't Ging toch goed in den beginne en achter een paar lijnen kreeg ik moede: nog een beetje... maar medeeneen donderde 't nijdig en mijne hand sloeg een valsche akkoord van verschet: "in 't vervolg een derde vinger op die noot in plaats van een vierde!"

't Was al dat ik er nog van bekwam... en uiteindelijk 't was gedaan. Met dichtgeknepen lippen, nog haastiger dan hij binnenkwam, bliksemde de vreeselijke verschijning de deur uit. En die man, die grimmige grolpot (zoo betitelden hem later de jongens) dat was Edgard Tinel...

"KUNSTENAARS Menschen met buitengewoon groot verstand zijn door den band ook min of meer stijfhoofdige. Zij kunnen zich gewoonlijk aan geene andere zienswijze dan de hunne onderwerpen.

Zulks is het gansch natuurlijk gevolg van de overtuiging die hen bezielt, dat hunne zienswijze de gegronde is.[...]" Om dan te eindigen met: "Ruwer man dan Tinel was er niet-voor toonkundigen, 't zij leerlingen, 't zij koorzangers, 't zij leden van een orkest." (6)

Allerachting en bewondering...

Een jaar voor zijn dood wijdt het pas gestichte en Vlaamsvoelend *Ons Volk Ontwaakt* (7) in 1911 een uitgebreid artikel aan de Vlaamse toondichter: "Veel te weinig gekend

Edgar Tinel

door zijn eigen volk is onze groote Tinel. Dit ligt wel grootendeels aan zijn eigen belangloosheid; als echt artist scheidt hij geen kunst voor geld of vergankelijken roem, maar uit innerlijken drang, uit warme begeestering voor hooge idealen. Hij versmaad[t] het lagere instinkten te vleien en veranderlijke modes te volgen; hij is een apostel van de eeuwige, ware kunst en speciaal van de godsdienstig-katholieke. Ook bezit hij het genie om zijn grootsche ontwerpen ten uitvoer te brengen, een aangeboren genie, ontwikkeld en tot bloei gebracht door onverpoosden, hardnekkigen arbeid. Diepe godsdienstzin, werkzaamheid en getrouwheid aan zijn verheven roeping zijn de hoofdkenmerken van Tinel's leven."

Of Broekaert dit artikel heeft gelezen, weten we natuurlijk niet.

(5) In 1889 wordt E. Tinel "rijksopziener over de Belgische muziekscholen".

(6) *De Volksstem*, 5 november 1912, p. 1, k. 1-2.

(7) *Ons Volk Ontwaakt* is christelijk en Vlaamsvoelend. Het eerste nummer verschijnt in september 1911.

o. n. l. c.

Tinel.

... Een kintal jaren geleden -
 Wasakem, een fraai doosje runderige, bevestigd,
 samengevoegd op de lange doorfuerende banken,
 in de Musiekschool: een gieshelden onder mekaar
 en bezielden om 't gey en stond te gelissen. "Hoe
 wat zijn dezer keer: immers 't was inspecties en
 elke een op zijn beurt iets ten beste. Gevee om te
 weten hoever de Musee er reeds was binnen gedrongen.
 De Heer Perrears wandelende om en weer in hielke
 zwarte Schipfassen en Kraken, botte, de handen
 op den rug, stijf pleetig. Ze wandelende... en wachtte
 Met een Karle. Enke schoot de deur open; een Man
 trippelde binnen: braahtig. De Perrears ontsteld
 over en zelfs, eerbiedig daar rond.
 't Was een man met langtrullende Aeschgrauwa
 hare, die hem wild en dangelos in den nek stierde:
 een flikkerend gouden brillenke of die ^{ietwat} arand, neus,
 hoekig gebitelde trekken in 't rimpelend egal vaat,
 en oogen: oogen die roerde, gestadig, oogen die
 vlieden, oogen die dweerde, vrienden, oogen...
 ... De jongens of de lange banken ontzietden,
 hevig: dien langmageren schriftig ontzag ^{aanien}
 man deed hem 't runderig hart in de Schouwen lichte
 de Kaken zijde naar de leermeester of, baay effen
 naar dien reer en streeter raft wien of hem
 banken: hij was braahtig:
 "Hoe nu d'naar raft ik want zinggen!... Gij d'naar oft
 d'eerste banken!" De jongen Kraay een shot en hand
 uit zijn bank: 't ging moeilijks ode noten versprongen

Hebt ge Tinel,
 Edgar Tinel gezien,
 gezien, gehoord en gesproken?
 En heeft hij u
 dat onstoflijk brood
 van zang en spel gebroken,
 op zijn klavier?
 En heeft hij dit klavier,
 bij felle meesterstreken,
 schier levend doen
 zijn woord, zijn hert, zijn ziel
 en zijn gedacht uitspreken?

Hebt ge Tinel,
 Edgar Tinel gezien,
 gezien en hem verstanden;
 en zijt gij niet
 meer mensch weer opgestaan,
 van onder zijne handen?
 Vereert ze dan,
 vereert de kunst in hem,
 de Godlijke, en buigt neder
 voor God, dien al
 dat kunst en kunstenaar is
 terugbeeldt en geeft weder.

Guido Gezelle
 (Tijdkrans)

Eerste bladzijde van Arthur Broekaerts handschrift over zijn eerste ontmoeting met Tinel

Maar zijn uitgesproken sympathie voor Tinel, als musicus en als katholieke flamingant, sluit in ieder geval aan bij zijn eigen idealen. Dat Tinel als flamingant bestempelt mag worden onderstreept *Ons Volk Ontwaakt* in zijn artikel over Tinel: "Vlaamsch blijft de groote meester in zijn kunst, ondanks zijn klassiciteit en internationalism, ook Vlaamschgezind in zijn hart, zooals hij bekende op het jubileum te Mechelen en bewees in zijn "Klokke Roeland" en "Vlaamsche Stemme"; zooals zijn leerlingen het ook - wat al te schaars - ondervon-

den." (8) Broekaert jeugdige pro-Vlaamse ingesteldheid sluit hier dus perfect bij aan. Trouwens zijn beslissing in 1916, om zich in te schrijven aan de pas opgerichte Vlaamse Hogeschool, de zogeheten Von Bissing-hogeschool in Gent, verraadt zijn sympathieën voor de Vlaamse Beweging.

Broekaert is in 1912 niet meer dat kleine jongetje van weleer en de angst voor 'de inspecteur' heeft plaats gemaakt voor een mateloos respect: "Tinel: oh! Sedertdien is zijn

naam ons dierbaar geworden, heeft hij ons allerachting en bewondering verworven en verdiend, hij: de zoon van een Schoolmeester-organist, die, verdoken kunstenaar, zijn kind van jong-saf bedeede met al 't ideale dat hem de ziel verrukte; hij die van af zeven jaar 't orgel van zijn parochie bespeelde en vlijtig dagelijks de twee mijlen aflapte, van Sinay tot St. Niklaas, om er het hoger onderwijs te genieten."

□

(8) E. VAN BERGEN, *Ons Volk Ontwaakt*, 16 december 1911, nr. 15.